

Załącznik
do Uchwały Nr XXXVII/263/2013
Rady Powiatu w Oławie
z dnia 27 listopada 2013 r.

POWIATOWY PROGRAM PROMOWANIA
I WDRAŻANIA PRAWIDŁOWYCH METOD
WYCHOWAWCZYCH
W STOSUNKU DO DZIECI
W RODZINACH ZAGROŻONYCH
PRZEMOCĄ
NA LATA 2013 - 2020

1. Wprowadzenie

Ogólna charakterystyka przemocy w rodzinie

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada na Powiat obowiązek opracowania i realizację programów profilaktycznych mających na celu udzielanie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą.

Niniejszy program kierowany jest do dzieci i młodzieży – potencjalnych ofiar przemocy w rodzinie, do rodziców biologicznych dzieci oraz do rodziców zastępczych.

Program jest spójny z: „Powiatową Strategią rozwiązywania problemów społecznych w powiecie oławskim na lata 2011-2017”. Przyjęta uchwałą Nr LIV/274 /2010 Rady Powiatu w Oławie z dnia 27 października 2010 r. „Strategia rozwiązywania problemów społecznych powiatu oławskiego na lata 2011-2017” ukazuje problemy społeczne jakie występują w powiecie oławskim oraz wskazuje metody ich rozwiązania. Strategia stanowi punkt wyjścia do opracowania szczegółowych programów.

Definicja przemocy

Definicję przemocy w rodzinie zawarto w art. 2, pkt 2. ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 180 poz.1493 z późn. zm.), Zgodnie z tą definicją, przemoc w rodzinie należy rozumieć jako „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.”

W przemocy domowej najbardziej istotna jest demonstracja i wykorzystanie siły lub władzy w sposób, który jest krzywdzący dla innych członków rodziny. Na przemoc

w rodzinie można spojrzeć z perspektywy prawnej, moralnej, psychologicznej i społecznej.

Z punktu widzenia prawa przemoc w rodzinie to przestępstwo, którego odmiany określone są w różnych kodeksach i odpowiednio karane.

Perspektywa moralna pokazuje, że dokonywanie przemocy to krzywdzenie słabszego i jest złem moralnym. Sprawca powinien podlegać sankcjom własnego sumienia i potępieniu ze strony innych ludzi. Moralna ocena przemocy powinna powstrzymywać sprawców i motywować świadków do pomagania.

Psychologiczne spojrzenie na przemoc domową zwraca uwagę na cierpienie i bezradność ofiary, odsłania mechanizmy wewnętrzne i sytuacyjne sterujące przemocą oraz złożone procesy interakcji między sprawcą i ofiarą. Psychologiczne zrozumienie przemocy odgrywa podstawową rolę przy pomaganiu ofiarom w wyzwalaniu się od przemocy i naprawianiu szkód, jakie poczyniła w ich życiu.

Z perspektywy społecznej widać czynniki zawarte w obyczajach i postawach, które mogą sprzyjać przemocy lub ją usprawiedliwiać. Z drugiej strony w przeciwdziałanie przemocy mogą angażować się znaczące siły społeczne i wywierać wpływ na stan spraw publicznych.

Skutki przemocy

Mimo, że ciągle zdarzają się wypowiedzi bagatelizujące znaczenie przemocy lub wręcz wskazujące na jej dobroczynne działanie, nawet z ust osób zajmujących się zawodowo problemami wychowawczymi, należy z całą mocą podkreślić, że przemoc nie jest rozwiązaniem ani problemów wychowawczych, ani też wzajemnych konfliktów. Nie jest nawet rozwiązaniem osobistych problemów sprawcy. Przemoc niczego mądrego nie uczy – nawet popełniana przez autorytety nie uczy poprawnych zachowań, nie wzmacnia psychicznie ofiary, nie buduje zdrowych więzi międzyludzkich, nie ułatwia życia jej uczestnikom i nie poprawia zdolności adaptacyjnych jednostki. Przemoc realizuje wyłącznie interesy sprawcy i to na krótką metę.

Bezpośrednią reakcją ofiar na przemoc jest najczęściej płacz, krzyk, groźby, próba zastraszenia agresora, ukrywanie się, unikanie go, ucieczki, bójka z agresorem,

zagrożenie rozwodem (w przypadku małżeństw), wzywanie policji, ucieczka do rodziny, do przyjaciół, do schroniska, do noclegowni.

Badania pokazują, że 60% dzieci doświadczających powtarzającej się przemocy ujawnia jakieś problemy przystosowawcze. Należą do nich niekontrolowane wybuchy złości, wzrost agresywności, skłonność do irytacji, emocjonalna labilność, nieumiejętność wchodzenia w relacje interpersonalne lub nieumiejętność podtrzymania więzi międzyludzkich, nieufność, wrogość, skrajne postawy wobec opiekunów (z jednej strony przyklepność, z drugiej zaś brak objawów niepokoju po oddzieleniu od opiekuna). Dzieci doświadczające przemocy są postrzegane jako niezdolne do rozluźnienia, tłumiące żywe reakcje emocjonalne, krnąbrne, przejawiające wzmożoną czujność. Dzieci dotknięte przemocą w rodzinie często odczuwają dolegliwości somatyczne, np. bóle głowy, bóle żołądka, moczenie nocne. Ich ogólny stan zdrowia jest zły. Dzieci żyjące w skłóconych rodzinach, w których rodzice używają wobec siebie przemocy, nie będą potrafiły zbudować związku opartego na miłości i szacunku. Dla nich naturalną sytuacją będzie ta, znana z domu rodzinnego.

Przez wiele stuleci uważano, że przejawianie zachowań świadczących o stosowaniu przemocy wobec dziecka jest czymś naturalnym, wręcz koniecznym dla jego dobra, po to aby „wyszło na ludzi”. Takiego zdania jest niestety nadal wielu rodziców i opiekunów. W dalszym ciągu wielkie dramaty małego człowieka rozgrywają się w „zaciszu domowego ogniska”, a nawet dużo wcześniej „pod sercem matki”, gdzie rozwija się mały człowiek.

Skala zjawiska

Z badania TNS OBOP dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej wynika, że 15% Polaków posiadających dzieci do 18 roku życia stosowało wobec swojego dziecka którąkolwiek formę przemocy przynajmniej raz. 12% Polaków przyznaje się do stosowania wobec swojego dziecka przynajmniej jednej z czterech form przemocy więcej niż raz, natomiast do stosowania którejkolwiek formy przemocy wiele razy przyznaje się 1% badanych. 9% rodziców stosowało przynajmniej raz wobec swojego dziecka przemoc fizyczną w tym w formie klapsów - 56%, szarpania i popychania - 20%, uderzenia lekko ścierką oraz paskiem lub innym przedmiotem - 15%, ciągnięcia

za ucho, włosy - 5% , uderzeń dziecka paskiem lub innym przedmiotem, także na ciele dziecka pozostały ślady – siniaki, skaleczenia - 5%.

Do stosowania innych form przemocy fizycznej przyznało się 4% rodziców. 8% badanych stosowało przemoc psychiczną, a 2% rodziców stosowało przemoc ekonomiczną.

Do stosowania wobec swojego dziecka przemocy seksualnej przyznało się mniej niż 1% badanych. 12% badanych deklaruje, że mieszka w gospodarstwie domowym, w którym dochodziło do jakiegokolwiek formy krzywdzenia dzieci. Ponad jedna trzecia (35%) rodziców, którzy w dzieciństwie doświadczyli którejkolwiek formy przemocy przynajmniej raz zastosowali przemoc wobec swoich dzieci.

W Powiecie Oławskim – przemoc jest jednym z częściej występujących problemów społecznych.

Poniżej przedstawiono dane obrazujące skalę zjawiska:

- 1) Realizacja procedury „niebieskiej karty” – dane przekazane z Komendy Powiatowej Policji w Oławie:

	2010	2011	2012
Interwencje domowe gdzie wszczęto procedurę niebieskiej karty	156	74	25
Liczba pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej: małoletni do ukończenia lat 13	23	7	5
Liczba pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej: małoletni od 13 do 18 lat	13	6	2
Ilość pism wystosowanych w ramach procedury niebieskiej karty do instytucji pomocowych	486	256	42 o wszczęciu procedury powiadamiany jest przewodniczący zespołu interdyscyplinarnego

2) Wybrane przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności oraz przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece

POSTĘPOWANIA WSZCZĘTE Z:	2010	2011	2012
art. 207 § 1 kk znęcanie się fizyczne lub psychiczne	stwierdzone	stwierdzone	stwierdzone
	57	36	38
art. 208 kk rozpijanie małoletniego	1	1	0
art. 209 § 1 kk niealimentacja	50		38
art. 197 zgwałcenie	1	4	3
art. 200 § 1 kk doprowadzenie małoletniego poniżej lat 15 do obcowania płciowego	7	6	12

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Oławie

3) I Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej prowadził w powiecie oławskim w latach 2010, 2011 i 2012 postępowanie wykonawcze (nadzór kuratora) w **17** sprawach, w których występowało zjawisko przemocy fizycznej wobec małoletnich dzieci. Liczba orzeczonych nadzorów jest jednak o wiele wyższa, powody orzeczenia nadzoru kuratora nad wykonywaniem władzy rodzicielskiej były jednak inne (np. brak właściwej opieki, niezaspakajanie potrzeb dzieci w zakresie żywienia, ubioru i odpowiednich warunków mieszkaniowych, brak właściwych nawyków higienicznych i żywieniowych, nadużywanie alkoholu i przemoc wobec współmałżonka).

(Źródło: Sąd Rejonowy w Oławie I Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej do wykonywania orzeczeń w sprawach karnych, rodzinnych i nieletnich).

- 4) Liczba dzieci objęta pieczą zastępczą w powiecie oławskim w latach 2010-2012:

	2010	2011	2012
Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka	99	101	98
Liczba dzieci w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka	170	165	176
Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych	1	1	1
Liczba dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej	43	54	43

Źródło: dane PCPR w Oławie

- 5) Z danych uzyskanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Oławie wynika, że w 2010 roku z pomocy Ośrodka korzystało 31 rodzin, w których występowało zjawisko przemocy, w 2011 roku – 35 rodzin, a w 2013 r. – 39 rodzin. W Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Jelczu-Laskowicach od roku 2011 do końca 2012 udzielono pomocy 11 rodzinom, w których występuje przemoc.

- 6) Jak wynika ze sprawozdań z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie sporządzanych przez ośrodki pomocy społecznej i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, w latach 2010, 2011 i 2012, na terenie powiatu oławskiego nie funkcjonowały punkty konsultacyjne pomagające ofiarom przemocy w rodzinie. Ośrodki wsparcia domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Nie funkcjonuje również ośrodek interwencji kryzysowej.

(źródło: dane uzyskane z MOPS w Oławie, GOPS w Oławie, M-GOPS w Jelczu-Laskowicach, GOPS w Domaniowie, PCPR w Oławie)

Niniejszy Program został opracowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Oławie z uwzględnieniem sugestii Zespołu Rodzinnej Pieczy zastępczej w Oławie.

2. Cele Programu

Celem Programu jest:

- 1) Zdiagnozowanie skali zjawiska przemocy w rodzinie;
- 2) Prowadzenie działań profilaktycznych mających na celu udzielanie specjalistycznej pomocy (psychologicznej, pedagogicznej, prawnej oraz socjalnej), zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) Zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej zagrożeń płynących z przemocy w rodzinie,
- 4) Propagowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich,
- 5) Edukację i poradnictwo na temat sposobu rozwiązywania konfliktów i radzenia sobie w sytuacji kryzysowej.

3. Adresaci Programu

Adresatami Programu są rodziny zagrożone przemocą w rodzinie:

- 1) Dzieci i młodzież z rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie z terenu Powiatu Oławskiego (ofiary i świadkowie przemocy w rodzinie),
- 2) Rodzice biologiczni dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- 3) Rodzice biologiczni dzieci ze środowisk zagrożonych przemocą w rodzinie,
- 4) Rodzice zastępczy, którym powierzono pieczę zastępczą nad dziećmi z rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie.

4. Realizator Programu

Powiat Oławski poprzez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Oławie, które jednocześnie będzie pełnić funkcję koordynatora Programu.

5. Partnerzy:

- 1) Zespół Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Oławie,
- 2) Ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu oławskiego,

- 3) Kuratorzy sądowi,
- 4) Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka,
- 5) Dom Dziecka w Oławie.

6. Założenia Programu

Głównym założeniem Programu jest prowadzenie działań profilaktycznych mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie. Przemoc jest problemem społecznym. W poszukiwaniu skutecznych form przeciwdziałania przemocy w rodzinie i pomagania jej ofiarom angażuje się coraz więcej profesjonalistów, organizacji pozarządowych oraz specjalistycznych instytucji. Celem jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowanie i wspieranie działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy. Aby zmniejszyć skalę zjawiska przemocy w rodzinie należy zwiększyć dostępność pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, ale również zwiększyć skuteczność działań interwencyjnych i oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc oraz podnieść świadomość społeczną na temat zjawiska przemocy w rodzinie. Nieodzownym elementem jest wskazanie następstw doświadczonej przemocy w dzieciństwie (liczne zaburzenia osobowości, nerwice, psychozy, uzależnienia). Dzieci żyjące w skłóconych rodzinach, w których rodzice używają wobec siebie przemocy, nie będą potrafiły zbudować związku opartego na miłości i szacunku. Dla nich naturalną sytuacją będzie ta, znana z domu rodzinnego. Należy ukazać dzieciom i młodzieży wartość każdego człowieka i zdrowy model rodziny. Należy wspierać rodziców i wychowawców nastolatków w radzeniu sobie w codziennych kontaktach z dziećmi i młodzieżą. Nauka umiejętności lepszego porozumiewania się, refleksja nad własną postawą wychowawczą, wymiana doświadczeń, to małe kroki ku głębszej relacji, dającej zadowolenie, poczucie wzajemnej bliskości. To także nauka dialogu i kształtowanie więzi opartych na wzajemnym szacunku. Ucząc umiejętności otwartego porozumiewania się w rodzinie, program przyczynia się do budowania silnej więzi między rodzicami, a dziećmi, co sprawia, że jest on także programem profilaktycznym.

7. Metody realizacji Programu:

- 1) Indywidualne spotkania z beneficjentami Programu, mające na celu diagnozę problemu przemocy i jej wpływ na funkcjonowanie rodziny,
- 2) Warsztaty profilaktyczno-edukacyjne dla dzieci, dla rodziców, dla opiekunów zastępczych,
- 3) Wykłady z elementami ćwiczeń,
- 4) Poradnictwo indywidualne,
- 5) Analiza ankiet ewaluacyjnych,
- 6) „Sesje rodzinne” mające na celu odbudowanie prawidłowych relacji w rodzinie,
- 7) Promocja programu.

8. Sposoby realizacji Programu:

- 1) W ramach realizacji programu zakłada się przeprowadzenie cyklu warsztatów dla rodziców, którzy mają problem z wypełnianiem swoich funkcji rodzicielskich. Warsztaty będą skierowane szczególnie do rodziców biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. W trakcie warsztatów omawiane będą czynniki niesprzyjające rozwojowi dziecka oraz metody radzenia sobie z przeżywanymi przez rodzica trudnymi emocjami (złością, bezradnością, poczuciem winy) w sposób konstruktywny. Omawiane będą metody wychowawcze służące prawidłowemu rozwojowi dziecka oraz wpływające na rozumieniu prawidłowego modelu rodziny. Wyjaśniony zostanie prawidłowy model rodziny oraz metody radzenia sobie z konsekwencjami przemocy. Omówione zostaną czynniki sprzyjające przerwaniu cyklu przemocy i kształtowanie w dziecku cech wzmacniających kompetencje społeczne.
- 2) Zajęcia profilaktyczno edukacyjne dla dzieci z rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie (ofiar przemocy i świadków). Zostaną zorganizowane zajęcia grupowe, na których dzieci i młodzież poznają wartość każdego człowieka i zdrowy model rodziny. Wskazane zostanie jaki wpływ ma przemoc na rozwój

człowieka, uzmysłowienie, że pierwszym krokiem do przerywania przemocy jest przerwanie milczenia, gdyż nic jej nie usprawiedliwia a dziecko nie jest winne dysfunkcyjności swojej rodziny, ma ono prawo do godnego życia. Nieodzownym elementem projektu jest wskazanie następstw doświadczonej przemocy w dzieciństwie (liczne zaburzenia osobowości, nerwice, psychozy, uzależnienia).

- 3) Zajęcia edukacyjne dla opiekunów zastępczych, czyli dla osób, które na co dzień opiekują się dziećmi doświadczającymi w przeszłości przemocy rodzinnej. Tematem zajęć będą metody pracy z dziećmi po przeżyciach traumatycznych, doświadczających przemocy, czy będących świadkami przemocy w rodzinie.
- 4) Warsztaty grupowe będą poprzedzone indywidualnymi rozmowami, celem zdiagnozowania problemu przemocy i jej wpływu na funkcjonowanie rodziny.
- 5) Osoby biorące udział w grupowych formach wsparcia będą miały również możliwość indywidualnych konsultacji, poradnictwa i wsparcia.
- 6) Po zakończeniu warsztatów planuje się tzw. „sesje rodzinne” prowadzone dla całej rodziny, mające na celu odbudowanie prawidłowych relacji w rodzinie.
- 7) Uczestnicy Programu będą wypełniać ankiety ewaluacyjne, które pozwolą na ocenę realizacji Programu oraz określenie kierunku działań na rzecz osób doświadczających przemocy w rodzinie.
- 8) Promocja Programu, czyli działania mające na celu pozyskanie beneficjentów Programu. Będzie się ona szczególnie opierała na współpracy z Partnerami, czyli Zespołem Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Oławie, ośrodkami pomocy społecznej z terenu powiatu oławskiego, kuratorami sądowi, z rodzinami zastępczymi, rodzinnymi domami dziecka i Domem Dziecka w Oławie. Są to te instytucje i osoby, które w swojej pracy zawodowej mają kontakt z osobami zagrożonymi lub doświadczającymi przemocy w rodzinie. Będą mogły dotrzeć do takich osób i przekonać o korzyściach z wzięcia udziału w proponowanych formach wsparcia.

9. Zakładane efekty uczestnictwa w Programie

- 1) Zwiększenie zasobu wiedzy w obrębie wzorców, norm społecznych i profilaktyki zdrowia,
- 2) Nabycie wiedzy o prawnych skutkach stosowania przemocy, nadużywania alkoholu i substancji psychoaktywnych,
- 3) Nabycie umiejętności wychowawczych i opiekuńczych u rodziców,
- 4) Nabycie umiejętności rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy, agresji,
- 5) Pogłębienie wiedzy na temat pracy z dzieckiem po traumatycznych przeżyciach przez opiekunów zastępczych,
- 6) Zdobycie informacji dotyczących zjawiska przemocy (przyczyny, skutki, przeciwdziałanie),
- 7) Zmniejszenie poczucia osamotnienia i niezrozumienia przez uczestników,
- 8) Złagodzenie poczucia izolacji przez dzieci,
- 9) Zrozumienie samego siebie i innych członków grupy,
- 10) Nabycie umiejętności komunikacyjnych,
- 11) Nabycie umiejętności wyrażania uczuć i radzenia sobie z nimi,
- 12) Nabycie nowych wartości: szacunek dla samego siebie i innych, zaufanie, empatia.

10. Miejsce realizacji Programu

Powiat Oławski

11. Przewidywany czas realizacji Programu

Lata 2013 – 2020. Warsztaty będą odbywały się w tym czasie cyklicznie – w miarę pozyskania beneficjentów.

12. Źródła finansowania Programu

- 1) Budżet Powiatu

2) Pozyskiwanie środków z budżetu państwa z programu osłonowego: „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”.

13. Monitoring i ewaluacja

Monitoring realizowanych zadań będzie prowadzony przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Oławie przy współpracy z Partnerami Programu, tj.: Zespołem Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Oławie, ośrodkami pomocy społecznej z terenu powiatu oławskiego, kuratorami sądowi, z rodzinami zastępczymi, rodzinnymi domami dziecka i Domem Dziecka w Oławie.

Monitoring obejmuje:

- promocję Programu,
- analizę ankiet ewaluacyjnych,
- prowadzenie dokumentacji (listy obecności uczestników Programu w zajęciach, dzienniki zajęć),
- sporządzanie sprawozdawczości,
- formułowanie wniosków i spostrzeżeń.

14. Zakończenie

Niniejszy Program wpisuje się do realizacji „Powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych w powiecie oławskim, na lata 2011-2017”